

Ανασκόπηση σε αντιθετικές παραμέτρους της οικονομίας στην εποχή του COVID-19

Κώστας Χριστοδουλίδης¹

Περίληψη

Η συζήτηση για την οικονομική κατάσταση της επόμενης ημέρας δεν είναι απλά θέμα επανεκκίνησης αλλά περισσότερο θέμα διάσωσης θέσεων εργασίας, διατήρησης των ελάχιστων κοινωνικών επιπέδων σε συνθήκες όπου έχουν υποστεί σοβαρή μεταβολή και διαδοχικά πλήγματα ως απότοκο της μεγάλης οικονομικής κρίσης του 2008. Ανασκοπούμε πολύ περιληπτικά στοιχεία του πλαισίου της οικονομίας στην εποχή της πανδημίας. Εντοπίζουμε ότι παρά την μεγάλη αναγκαιότητα πολύπλευρης στήριξης, ορισμένες παραμέτροι παραμένουν αντιθετικές όπως η σχέση δημόσιου χρέους και κρατικών ενισχύσεων.

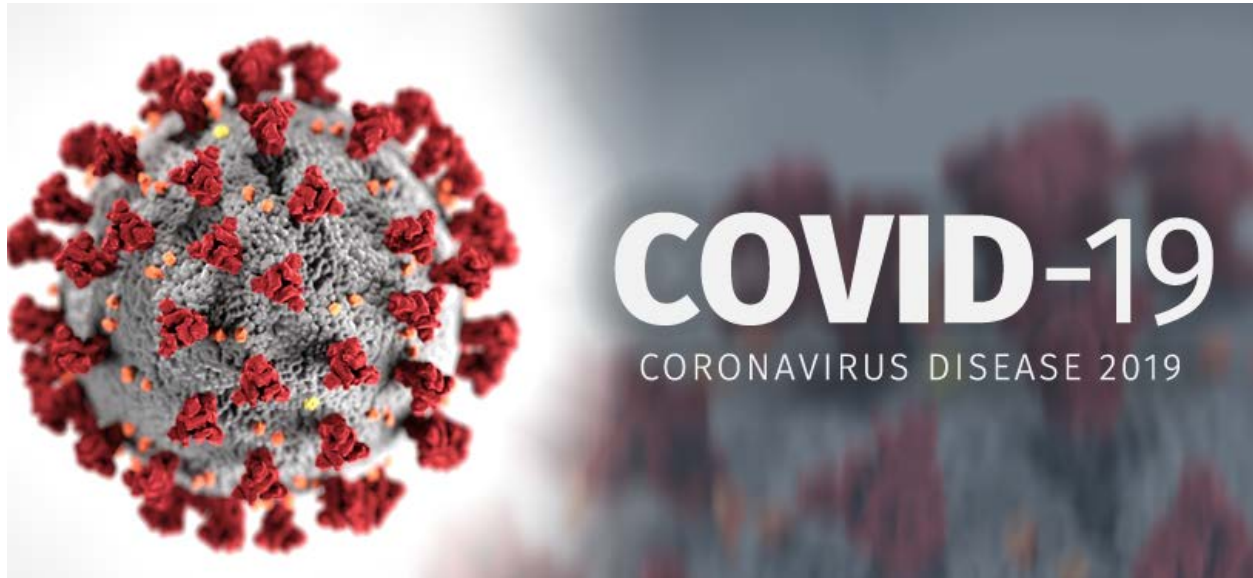
Εισαγωγή

Όσο δικαιολογημένη και εάν είναι η συζήτηση για την σταδιακή μείωση των περιορισμών κοινωνικής αποστασιοποίησης, άλλο τόσο δικαιολογημένη είναι και η συζήτηση για την οικονομική κατάσταση της επόμενης ημέρας. Πρώτα γιατί αντίθετα με ό,τι κι αν ευχόμαστε, το πιο πιθανόν είναι ότι ο ιός ήρθε και θα μείνει μαζί μας για αρκετό καιρό (Wen-Hsiang, 20) μέχρι να δοκιμαστεί το πρώτο εμβόλιο που εκτιμάται ότι μπορεί να είναι από το Φθινόπωρο το '20 μέχρι την Άνοιξη του '21 σύμφωνα με αισιόδοξα σενάρια (Flynn, 20). Ο COVID-19 είναι άλλωστε σύμφωνα με εκτιμήσεις, μέχρι και δέκα φορές πιο μεταδοτικός από τον SARS (Loayza και Pennings, 2020)

Δεν είναι απλά θέμα επανεκκίνησης της οικονομίας άλλωστε η οικονομία δεν ξεκινά και σταματά σαν την πρίζα του ηλεκτρισμού. Είναι περισσότερο θέμα διάσωσης θέσεων εργασίας, διατήρησης των ελάχιστων κοινωνικών επιπέδων σε συνθήκες όπου έχουν υποστεί σοβαρή μεταβολή και διαδοχικά πλήγματα ως απότοκο της μεγάλης οικονομικής κρίσης του 2008.

¹ Διευθυντής του Ερευνητικού Κέντρου Alexander, c.christodoulides@alexander.ac.cy

Πλησιάζει η στιγμή που θα είναι επίκαιρο το θέμα ποιοι πληρώνουν για τις κοινωνικές ασφαλίσεις (επιδόματα), τις ενέσεις στην οικονομία, τους εκτεταμένους περιορισμούς διακίνησης και το κλείσιμο των εργασιακών χώρων.

Το οικονομικό διακύβευμα εξαιτίας της πανδημίας COVID 19 παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με τα συμπτώματα της πρόσφατης μεγάλης καπιταλιστικής κρίσης, ενώ οι επιπτώσεις και τα υφεσιακά παραπράγουδα τουλάχιστον για το εγγύς μέλλον μπορεί να είναι δραματικά. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι το «αρνητικό σοκ είναι τεράστιο και παγκόσμιο, χειρότερο από την διεθνή χρηματοοικονομική κρίση» (Loayza και Pennings, 2020). Μελέτες (για παράδειγμα του Ruiz Estrada, 2020) υποστηρίζουν ότι ορισμένες συνέπειες της πανδημίας και ειδικά του εγκλεισμού περιλαμβάνουν τον θεαματικό κίνδυνο αύξησης της φτώχειας τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες παρομοιάζοντας τις επιπτώσεις με ένα «χαμηλής έντασης πόλεμο».

Προβλήματα προς συζήτηση

Σε αυτή την τάση συντείνει το γεγονός ότι οι ισχυρές χώρες που πλήγηκαν περισσότερο από την πανδημία συνθέτουν πάνω από το 55% του παγκόσμιου πλούτου με συμβολή της τάξης του 60% στον κατασκευαστικό τομέα και άνω του 50% στις εξαγωγές στον δευτερογενή τομέα (Baldwin και Tomiuga, 2020). Η πιο πρόσφατη έκθεση της Γερμανικής Bundesbank προσφέρει μια πρώτη ένδειξη αναφέροντας με κάποια δόση πανικού, τη βύθιση της πανίσχυρης γερμανικής οικονομίας σε σοβαρή ύφεση απρόβλεπτου ακόμα μεγέθους (20/4/2020).

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι δεν αλλάζει μόνο η εφοδιαστική αλυσίδα αλλά και τα πρότυπα κατανάλωσης αφού ο κόσμος υποχρεώνεται να γίνει πιο συντηρητικός στις αγορές και προτιμήσεις του και το τίμημα πληρώνουν κρίσιμοι τομείς της οικονομίας για παράδειγμα αυτός του τουρισμού, της ψυχαγωγίας, των ταξιδιών. Έρευνες στο εξωτερικό δείχνουν ότι μετά την αρχική τεράστια άνοδο στην λιανική αγορά και στα τρόφιμα (η οποία ήταν απότοκο των εκτιμήσεων για σημαντική διάδοση του ιού) ακολούθησε πτώση μέχρι και 50% (Baker et al., 2020). Εντούτοις, τα μεγάλα σκαμπανεβάσματα φαίνεται να συνδέονται με την οξύτητα του προβλήματος και τους περιορισμούς εξαιτίας της πανδημίας, επομένως η Κύπρος που φαίνεται προς το παρόν να πλήγηκε σε μικρότερο συγκριτικά βαθμό πρέπει να αναμένεται ότι με την μερική άρση των περιορισμών θα είναι δυνατό υπό προϋποθέσεις να σταθεροποιηθεί ως προς τα πρότυπα κατανάλωσης του πληθυσμού.

Ακόμα, έχει ξεκινήσει μια συζήτηση όπου πολλοί παρουσιάζονται πρόθυμοι να τεθούν κάποιοι μόνιμοι περιορισμοί στα ταξίδια (Voth, 2020) γεγονός που θα επηρεάσει αρνητικά χώρες περιλαμβανομένης και της Κύπρου που εξαρτώνται σημαντικά από τον τουρισμό και κατ' επέκταση τις αερομεταφορές.

Επιπλέον, λόγω του αλληλένδετου των οικονομιών σε μια διεθνοποιημένη κοινωνία όπου προβλέπονται κατά το τρέχον έτος μια καταρχήν μέση πτώση του ΑΕΠ μεταξύ -5% (Wren-Lewis, 2020) και -8% (McKibbin και Fernando, 2020), οι επιπτώσεις θα είναι αλυσιδωτές και θα γίνονται πιο αισθητές σταδιακά. Ανάμεσα τους και η μείωση των εσόδων του κράτους λόγω της αναστολής της καταναλωτικής κίνησης και των μέτρων που έχουν ληφθεί

Εξίσου σημαντική είναι και η παράμετρος των τραπεζών (Wren-Lewis, 2020) οι οποίες μπορεί να υποχρεώνονται αυτή την περίοδο να μην πιέσουν τους δανειζόμενους και ειδικά τις εταιρείες, ενώ έχουν δεχθεί και σημαντικές χαλαρώσεις αλλά το ερώτημα παραμένει ως προς το τι θα συμβεί τους επόμενους μήνες όταν η οικονομία θα είναι στα κάτω της. Θα εξακολουθήσουν οι τράπεζες να αποδέχονται τέτοιες λύσεις και η πολιτεία θα επιμένει ή θα υποχωρήσει; Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει προσφέρει εξαιτίας COVID 19 σημαντικές διευκολύνσεις αναχρηματοδότησης στον χρηματοπιστωτικό τομέα της Ευρωζώνης με την προοπτική να μετακυλισθούν σε χορηγήσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (μείωση επιτοκίου πράξεων σε επίπεδο κατά 50 μονάδες βάσης χαμηλότερο από το μέσο επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος).

Ακόμα και διαπρύσιοι κήρυκες της ανόθευτης αγοράς όπως John H. Cochrane του Ινστιτούτου Hoover στο Πανεπιστήμιο του Stanford θεωρούν ότι για να αποφευχθεί η καταστροφή επιχειρήσεων και ανθρώπων χρειάζονται στοχευμένες διασώσεις από την χρεωκοπία η οποία έχει ως αιτία την επικείμενη ύφεση (Cochrane, 2020).

Ο έκτακτος ρόλος του κράτους και οι αντιφάσεις

Επομένως, ο ρόλος του κράτους στην εποχή της πανδημίας τίθεται ξανά στο επίκεντρο αφού απαιτείται και αναμένεται επεκτατική νομισματική και δημοσιονομική πολιτική για να διατηρηθεί η προοπτική και για να διασωθεί η οικονομία. Εντούτοις, αυτή η πολιτική ενώ από τη μια θα περιορίζεται από τις υποχρεώσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα αυξήσει από την άλλη το έλλειμμα και το χρέος των κυβερνήσεων γεγονός που πιθανόν να αποτελεί αντικείμενο συγκρούσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δεν αποκλείεται η επιβολή δραστικών μέτρων προσαρμογής σε ιδιότυπα μνημόνια όπως κατά την οικονομική κρίση. Την στιγμή που σύρονται αυτές οι γραμμές, Γερμανία και Γαλλία υπέβαλαν σχέδιο αξίας 500 δις χορηγήσεων σε τομείς της βιομηχανίας και περιοχές που πλήγηκαν από την πανδημία ενώ Ολλανδία, Αυστρία, Δανία και Σουηδία αντιτίθενται και ζητούν δανειοδότηση με ευνοϊκούς όρους. Δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε ότι με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τα κεφάλαια θα προκύψουν από δανεισμό της ΕΕ από επενδυτικούς οργανισμούς. Αυτό ίσως παραπέμπει στην βεβαιότητα που εξέφρασε ο Samir Amin (2019), ότι οι κυβερνήσεις μπορεί να εφαρμόζουν λιτότητα για να μειώσουν το χρέος αλλά στην πραγματικότητα ο δανεισμός στην εποχή μας σημαίνει αύξηση του χρέους με στόχο την ανάπτυξη και ταυτόχρονα για να επενδυθεί η κερδισμένη υπεραξία, και για να αυξηθεί η κερδοφορία. Εξάλλου, αυτήν ακριβώς την περίοδο (Απρίλιος και Μάιος), τα κράτη μέλη της ΕΕ υποβάλλουν στην Επιτροπή τις δεσμεύσεις για τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους για τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τον τελευταίο λόγο όσον αφορά στην εναρμόνιση του με τις Ευρωενωσιακές στρατηγικές προτεραιότητες οι οποίες ειρήσθω εν παρόδω υπάρχουν στα συμφωνημένα κείμενα της Νέας Οικονομικής Διακυβέρνησης της ΟΝΕ ενώ εξαρτώνται και από τον ειδικότερο συσχετισμό δυνάμεων στην Ένωση και στα κράτη μέλη.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι πολλές συστάσεις ειδικών ανά τον κόσμο (για παράδειγμα McKibbin και Fernando, 2020) φαίνεται να συγκλίνουν ότι το κόστος θα μειωθεί εάν περιλαμβάνονται μέτρα στήριξης της δημόσιας υγείας η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο της θεραπείας από την κρίση του κοροναϊού γεγονός που μειώνει και το μακροπρόθεσμο οικονομικό

κόστος. Χρειάζεται γιγαντιαία μεγαλύτερη επένδυση στη δημόσια υγεία και στην ανάπτυξη «τόσο στις πλουσιότερες αλλά ακόμα περισσότερο στις φτωχότερες χώρες» (McKibbin και Fernando, 2020).

Ας μην ξεχνάμε ότι ένας υγιής πληθυσμός είναι σημαντική παράμετρος της οικονομίας.

Βιβλιογραφία

Amin, S. (2019) The New Imperialist Structure. Monthly Review, Volume 71, Issue 03 (July-August 2019).

Baker, Scott R., R.A. Farrokhnia, Steffen Meyer, Michaela Pagel, Constantine Yannelis. 2020. How does household spending respond to an epidemic? Consumption during the COVID-19 pandemic. Working Paper.

Baldwin, R., di Mauro, B. (Eds) 2020. Economics in the Time of COVID-19. CEPR Press, 2020. <https://www.incae.edu/sites/default/files/covid-19.pdf#page=66>

Deutsche Bundesbank Eurosystem Coronavirus pandemic plunges German economy into severe recession <https://www.bundesbank.de/en/tasks/topics/coronavirus-pandemic-plunges-german-economy-into-severe-recession-831354>

ECB announces new pandemic emergency longer-term refinancing operations (30 April 2020). https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200430_1~477f400e39.en.html

Flynn, Br. (March 18, 2020) The Inexorable Rise of the Pandemic State? Second-Guessing the long-term political repercussions of COVID 19. Irish Politics

Forum. <https://politicalreform.ie/2020/03/18/the-inexorable-rise-of-the-pandemic-state-second-guessing-the-long-term-political-repercussions-of-covid-19/>

Interview with Jens Weidmann conducted by Jana Randow.

(17.04.2020). <https://www.bundesbank.de/en/press/interviews/weidmann-an-expansionary-monetary-and-fiscal-policy-will-in-any-case-remain-necessary-for-some-time-831180>

Loayza M., Pennings, S. (April 7, 2020). Macroeconomic Policy in the Time of COVID-19: A Primer for Developing Countries. World Bank

Group. <http://pubdocs.worldbank.org/en/784631586352257045/Norman-Loayza-Macroeconomic-Policy-in-the-Time-of-COVID-19.pdf>

McKibbin, W., Fernando, R. (2020). The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. CAMA Working Paper 19/2020 February 2020. https://cama.crawford.anu.edu.au/sites/default/files/publication/cama_crawford_anu_edu_au/2020-03/19_2020_mckibbin_fernando_0.pdf

Ruiz Estrada, M. A. (2020). How COVID-19 Quarantine(s) can Generate Poverty? Social Security Research Centre (SSRC), University of Malaya (UM).

Wen-Hsiang, C., Strych, U., Hotez, P.J., and Bottazzi, M. E. (2020). “The SARS-CoV-2 Vaccine Pipeline: an Overview.” *Current Tropical Medicine Reports* (2020): 1-4.